

ΓΟΥΣΤΑΒΟΥ ΓΚΕΪΓΕΡΣΤΑΜ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΑΔΕΡΦΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ : ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

13.—

Ἄκουω αὐτὰ τὰ λόγια καὶ τὰ παίρνω σὺν ἑνὸν καλὸ ὀϊωνό. Μὲ μεγαλύτερη, τώρα ἐλπίδα παρὰ ποτὲ δνειρεύομαι ἕνα μέλλον, ὅπου τὸ νεκρὸ παιδί μας γίνεται ἕνας δεσμὸς γερότερος, παρότι εἶταν ὅταν ζούσε, καὶ θυμοῦμαι μὲ δάκρυα στὰ μάτια τὰ λόγια, πού μοῦ εἶχε διδάξει ἐκεῖνη μιὰ φορά :

Νὰ γερᾶσουμε μαζί.

4

Ὁ ἀγώνας αὐτὸς πού ἀρχίσα δὲν εἶταν τίποτε λιγότερο παρὰ μιὰ πάλη μὲ τὸ θάνατο καὶ ὁ κατοπινὸς καιρὸς ἕνα ἀτέλειωτο συνάλλαγμα μεταξὺ τῆς σκοτεινότερης ἀπελπισίας καὶ τῆς φωτεινότερης ἐλπίδας. Φυσικά, τὸ δυσκολώτερο σὲ μιὰ τέτοια περίσταση εἶναι νὰ περιμένη κανένας ἥσυχος ὅ,τι ἔχει νὰ γίνῃ καὶ νὰ τὰ παρατᾶ ἔλα στὸν καιρὸ μὲ ὑπομονή, ἐνῶ ταυτόχρονα πιστεύει πῶς καθετὶ πού γίνεται φέρνει: σιμότερα τῆ νύχτα, πού ἐλπίζει: πῶς θὰ μπορέσῃ νὰ τὴν κρατήσῃ μακριά. Μὲ πόση προσοχὴ παρατηροῦσα τῆ γυναίκα μου τὴν ἐποχὴ αὐτὴ! Πῶς τὴν παρακολουθοῦσα στὶς ἐκδρομὲς τῆς στὸ νεκροταφεῖο! Καὶ πῶς χαϊρόμουν ὅταν τὴν ἐδλεπα νὰ μαζεύῃ φαιδρὴ καὶ ἡσυχὴ τὰ παιδιὰ γύρω τῆς, νὰ τοὺς διηγίεται καὶ νὰ τοὺς διαδάξῃ, ἔτσι ὅπως μονάχα αὐτὴ μποροῦσε νὰ τὸ κάνῃ! Κ' εἰ φωνές τοὺς ἀνηχοῦσανε χαρωπές ὅλες μαζί, ὅταν ἐκεῖνο πού τοὺς διάδαζε ἔδινε ἀφορμὴ σὲ ἄστεια σχόλια. Καὶ πῶς πάλι παραμόνευα στὸ τραπέζι, ἢ στὴ βραδινὴ μας συνάθροιση κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς λάμπας, ἐκεῖνη τῆ βιασμένη, τὴν ἀφαιρεμένη ἔκφραση στὸ πρόσωπο τῆς γυναίκός μου, πού ἐρχότανε σὰ σύννεφο καὶ μᾶς ἔκανε ὅλους βουβούς.

Εἶτανε τότε σὰ νὰ ἔφυγε ἡ ψυχὴ τῆς ἀπὸ μᾶς καὶ μᾶς ἄφηγε μόνους. Τὰ παιδιὰ ἀλλάζανε μαζί μου ματιές, πού λέγανε καθαρὰ πῶς τὸ αἰστανόντανε καὶ αὐτὰ ὅπως καὶ γώ, ὅσο τοὺς τὸ συχωροῦσε ἢ ἡλικία, ματιές πού μαρτυροῦσανε πῶς ὑποφέρανε τὸ ἴδιο, ἂν καὶ τοὺς εἶταν αὐτῶν εὐκολώτερο νὰ διασκεδάζουσε τοὺς στοχασμούς τοὺς. Ὁ Σβάντε σηκωνότανε καὶ χάδευε τὴ μαμά καὶ δὲν ἔνοιωθε τὸν ἑαυτὸ του πειραγμένον, πού δὲν κατώρθωνε νὰ ἔσυννεφιάσῃ τὸ βλέμμα τῆς. Ἐπειτα ἐρχότανε σὲ μένα καὶ ἔλεγε :

— Ἦσο λυπεῖμαι τὴ μαμά.

Ὁ Οὐλοφ ἔμενε ἡσυχότερος καὶ προσπαθοῦσε νὰ μιλή μαζί μου, σὰ νὰ εἶταν ἔλα ὅπως ἔπρεπε νὰ εἶναι. Ὅμως τὰ μάτια του παρακολουθοῦσαν τὴ μητέρα καὶ ὅταν ἐκεῖνη ἔδινε δῆλον γιὰ νὰ εἶναι μόνη, ὅπως τὸ ἔκανε συχνά, ὅταν αἰστανότανε πῶς δὲν μποροῦσε νὰ

μᾶς κοιτάξῃ περισσότερο καὶ νὰ μᾶς μιλή, τότε ὁ Οὐλοφ αὐνήθιζε νὰ πηγαίνῃ σιγὰ στὴν πόρτα καὶ νὰ στέκῃ ὅρα ἐκεῖ καὶ νὰ κροῖται. Ἄν ἡ σιωπὴ βαστοῦσε παραπολύ, τότε ἔμπαινε μέσα σιγὰ σιγὰ καὶ ἂν πάλι ἡ μητέρα δὲν τὸν ἤθελε, τότε γύριζε σιωπηλὸς καὶ καθότανε μὲ ὑπομονετικὴ φυσιογνωμία, σὰ νὰ ἤξερε πῶς δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ παύῃ ἔλα μεμιάς.

Κι ὅταν σὲ τέτοιες στιγμὲς καθόμαστε μόνον μᾶς εἰ τρεῖς, συλλογιζόμαστε ὅλοι ἐκεῖνο πού γινότανε πίσω ἀπὸ τὴν κλεισμένη πόρτα, ὅπου ἡ γυναίκα μου πάλευε νὰ φτάσῃ ἔλα καὶ σιμότερα στὰ σύνορα, πού τελειώνει ἡ ζωὴ.

— Ἐῆρετε ἀπὸ τί ὑποφέρε: ἢ μαμά; εἶπα μιὰ μῆρα.

Ὁ Οὐλοφ κοίταξε ἄλλοῦ, χωρὶς νὰ μιλήσῃ, ὁ Σβάντε ὅμως ἀπάντησε :

— Ναι.

Δὲ χρειαζότανε κιόλας νὰ ρωτήσω. Γιατὶ ἤξερα πῶς τοὺς εἶχε προετοιμάσει: αὐτὴ γιὰ ὅ,τι εἶχε νὰ γίνῃ.

5

Τὸ βράδι, ὅταν ἔμενα μόνος, κάθιζα συχνὰ καὶ ἔγραφα, γιὰ νὰ διασκεδάσω τοὺς στοχασμούς μου ἢ ἔτσι γιὰ νὰ κάνω κάτι. Ἐγραφα ἕνα εἶδος ἡμερολόγιου, πού τὸ φύλαγα στὸ βῆθος ἑνὸς συρταριοῦ γιὰ νὰ μὴν πέσῃ τυχαῖα στὰ χέρια τῆς Ἐλσας.

Τώρα τὸ ξα.αδιάβασα καὶ ὅ,τι εἶναι καὶ γραμμένο μοῦ φαίνεται σὰ νὰ γράφηκε ὀῶ καὶ πολὺν καιρὸ. Μόλις μπορῶ νὰ πιστέψω πῶς δὲν περάσανε ἀπὸ τότε οὔτε δυὸ χρόνια. Μὰ ἐκεῖ πού τὸ διαδάξω τώρα, ζωντανεύουν ἔλα ὅσα γίνανε καὶ αἰστανόμουν πάλι τὰ μαρτύρια τῆς φοβερῆς ἀτυπίας, πού μὲ συντηροῦσε τότε.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

4 τοῦ Σεπτεμβρίου

Κάθουμαι ὀῶ καὶ συλλογιζόμουν τὸ μικρὸ Σβέν. Ὅλα εἶναι σιωπηλὰ γύρω μου καὶ νομίζω πῶς τὸν βλέπω, ὅπως τὶς τελευταῖες μέρες πού εἶταν ὀρθὸς ἀκόνια, νὰ περπατᾶ στὸς δρόμους τοῦ κήπου κρατώντας μὲ τὸ μικρὸ, τρυφερὸ του χέρι: τὸ δικό μου καὶ νὰ μιλή ἀδιάκοπα; ἐνῶ μὲ κοίταζε μὲ τὰ στοχαστικὰ παιδικὰ μάτια του. Καὶ καθὼς βυθίζουμαι στὴν ἀνάμνησιν αὐτῆ, ἡ ἀπελπισία πῶς δὲ θὰ τὸν ξαναδῶ ποτὲ μοῦ εἶναι ὅσο δὲ λέγεται πικρὴ. Γιατὶ αὐτὸς εἶτανε χωρὶς νὰ τὸ υποψιάζεται τὸ κέντρο τοῦ σπιτιοῦ. Εἶταν αὐτός, πού ἔτρεχε σὲ μᾶς τοὺς τέσσερους μεγάλους καὶ

γέμιζε τὸ σπίτι μὲ τὰ κελαδήματά του, δταν ἐρχόμαστε. Γύρω σ' αὐτὸν μαζεύμαστε μὲ τὴν πρᾶξιμικρότερη ἀφορμὴ γιὰ νὰκούσουμε μὲ χαρὰ τί ἔλεγε. Τώρα ὁ πατέρας του πρέπει νὰ προσπαθῆ νὰ γίνεταὶ σκληρὸς στὴν ἀνάμνηση, γιὰ νὰ μὴν ἀφήσῃ τὸν ἑαυτὸ του νὰ κυριευτῆ ἀπὸ τὴν ἀπογοήτεψη καὶ νὰ συκρατήσῃ κι ἔλους τοὺς ἄλλους. Δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται οὔτε καὶ νὰ συλλογίζεταὶ πολὺ. Οὔτε ἀκόμα καὶ νὰ θλίβεταὶ. Γιατὶ τότε θὰ ναυαγοῦσαν ἔλα.

Ἦρθε μόνο γιὰ νὰ πάρῃ τὴ μητέρα του καὶ νὰ φήσῃ στὴ θλίψῃ ἑμᾶς τοὺς ἄλλους; Ἦρθε μόνο γιὰ νὰ φύγῃ, τόσο ἤσυχα κι ὠραῖα ὅπως ἔφυγε, καὶ νὰ μᾶς διδάξῃ ἔλους μὲ τὸ θάνατό του τὴ μεγάλη τέχνη τῆς ζωῆς;

16 τοῦ Ὀκτώβρη

Τὰ συλλογίστηκα ἔλα καὶ τὰ εἶδα ἔλα καὶ γνωρίζω ποῦ γύρω γυρνᾷ ἢ πάλῃ. Εἶδα μέρα μὲ τὴν ἡμέρα πὼς ἔλα χειροτέρεψανε. Καὶ δὲν εἶναι χαρὰ τὸ νὰ βλέπῃ κανεὶς καθαρά. Εἶναι τόνος. Τὸν καιρὸ αὐτὸ μπόρεσα νὰ παρακολουθίσω κάθε λεπτομέρεια κ' ἕνας λόγος ἢ ἕνα βλέμμα εἶχαν τὴ δύναμη νὰ μὲ κάμουν νὰ τρέμω ἴσια μὲ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μου, γιὰτὶ γνωρίζω τί σημασία εἶχαν. Τὴν εἶδα νὰ λιώνῃ ἐμπρός μου καὶ μπρός στὰ παιδιὰ καὶ νὰ μιλῇ μὲ κάτι ἀόρατο. Ἐπρεπε νὰ τεντώσω ὅσο μποροῦσα πῶς πολὺ κάθε μου νεῦρο γιὰ νὰ πάρω μὲ βία ἀπὸ τὰ μάτια της τὸ βλέμμα, ποῦ ἔδειχνε πὼς ἦρθε στὴ συνείσθησι, πὼς δὲν εἶτανε μόνῃ. Τὴν εἶδα νὰ τὰ αἰστανθῆ καὶ νὰ τὰ νοιώσῃ ἔλα μόνῃ της, νὰ προαιστανθῆ καὶ νὰ γνωρίσῃ τί παρακλίνουσε μέσα της. Ἐπεσε μπρός μου τρομαγμένη καὶ μὲ παρακάλεσε νὰ μὴν τὴν ἀφήσω νὰ φύγῃ—μὰ νὰ ἔχω ἀκόμα λίγη ὑπομονή.

Ἐποφέρω φοβερὰ νὰ παρακολουθῶ τὸν ἀγῶνά της κι ὥστόσο γνωρίζω πὼς αὐτὸ, ποῦ μοῦ ἔγινε τώρα μαρτύριο, εἶναι μόνο μιὰ ἄλλη ὄψῃ ἀπὸ τίς ἴδιες ιδιότητες μιᾶς πλούσιας καὶ δυνατῆς φύσης, ποῦ τὰ κύματά της φουσκώνουν ὅπως τῆς θάλασσας—ἀπὸ τίς ἴδιες ιδιότητες, ποῦ μοῦ χάρισανε μιὰ φορὰ ἔλα, τὴν εὐτυχία καὶ τὴν ἀγαλλίαση τοῦ κόσμου.

30 τοῦ Ὀκτώβρη

Ἡ φοβερὴ ἀγωνία ἀρχίζει νὰ περνᾷ κ' ἡ γυναίκα μου αἰστανεταὶ τὸν ἑαυτὸ της καλύτερα μέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Ἐπειτα ἀπὸ τὴ σκοτεινιά τοῦ χειμῶνα θὰ μακρύνουν οἱ μέρες κ' οἱ ὥρες θὰ γίνουνε φωτεινότερες.

8 τοῦ Δεκέμβρη

Εἶναι καιρὸς ποῦ δὲν ἀγγίξα τὸ ἡμερολόγιό μου. Μὰ ὁ λόγος εἶναι πὼς ἐργαζόμουνα. Ἐγραψὰ ἕνα θεατρικὸ ἔργο. Μέσα σὲ διάρθρωσε κ' ἐργασία κάθε λογῆς, μέσα στὶς συχνῆς ἀδιαθεσίε τῆς γυναικὸς μου καὶ σὲ μιὰ νευρικότητα, ποῦ ἔκαμε ἔλα τὸ εἶναι μου

νὰ φαίνεται σὰ μιὰ χορδὴ τεντωμένη, σηκωνόμουνα πρῶτ' κ' ἔκλεβα τὸν καιρὸ κ' ἔγραφα. Τὴ νύχτα καθόμουνα ὡς τίς δυὸ. Ἐκοθα τὴν ἐργασία καὶ πῆγαινα ἔξω καὶ δειπνοῦσα γιὰ νὰκούω θόρυβο καὶ νὰ βλέπω ἀνθρώπους, γιὰ νὰ βρίσκουμαι μέσα σὲ μιὰ ζωὴ ἔλα τυρετό, νὰ τὴν αἰστανόμουνα νὰ βουξῆ γύρω μου καὶ νὰ μοῦ καίῃ τὰ μηλίγγια.

Τὸ ἔργο τέλειωσε ὅμως κ' αἰστανόμουνα μόνο μιὰ μεγάλη κούραση. Ἐκεῖνο ποῦ ζητῶ τώρα δὲν εἶναι οὔτε δόξα οὔτε ποιητικὴ χαρὰ. Ἐχω τὸ συναίσθημα πὼς ὁ νοῦς μου ζεῖ μόνο σὲ βάρος τοῦ ἄλλου μου κορμιοῦ. Ναί, εἶναι κρίμα πὼς ἡ μέρα ἔχει μόνο εἰκοσιτέσσερες ὥρες, ἄμα θέλῃ κανεὶς νὰ κατορθώσῃ τὸ ἀδύνατο.

17 τοῦ Δεκέμβρη

Μοῦ φαίνεται πὼς, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζω καθαρά, ἔλα ὅσα ἔζησα καὶ ζῶ, ὅτι εἶμουνα κ' εἶμαι, τραβοῦνε μ' ἕναν παράξενον τρόπο πρὸς ἕνα τέλος, δίχως ἐγὼ νὰ μπορῶ νὰ κινήσω οὔτε τὸ δάχτυλο. Στὸ μεταξύ ζῶ τὴ συνηθισμένη μου ζωὴ καὶ δὲν πιστεύω πὼς μὲ βρίσκει κανένας ἀλλαγμένον. Ἄμα βγαίνω ἔξω κι ἀπαντῶ κόσμο εἶμαι φαιδρὸς, παραπολὺ φαιδρὸς μάλιστα. Γιατὶ αὐτὸ ἀνακουφίζει.

Μέσα στὸ σπίτι ὅμως ζῶ τὴν πραγματικὴ μου ζωὴ. Κι ἀδιάκοπα ἔχω τὸ συναίσθημα σὰ νὰ γλιστρᾷ ἀπάνω σ' αὐτὴ, καὶ σὲ μένα κάτι ἀπὸ κείνο, ποῦ μιὰ φορὰ σὲ μιὰν ὀλωσδιόλου διαφορετικὴ περίστασι τὸ εἶπα πὼς εἶναι «μεγαλῆτερο ἀπὸ εὐτυχία καὶ δυστυχία», κάτι ἀπὸ κείνο ποῦ δὲν ἔχει ὄνομα.

Τὸ κέντρο σὲ ἔλα αὐτὰ εἶναι φυσικὴ ἢ γυναικία μου Ἄν βαδίζῃ πρὸς τὴν υγεία ἢ πρὸς τὸ χαμῶ, δὲν τὸ γνωρίζω. Αὐτὸ μοῦ φαίνεται τώρα πὼς εἶναι κατιτίς, ἔπου δὲν μπορῶ νὰ κάμω τίποτε. Κάποτε μοῦ φαίνεται σὰ νὰ στέκω ἔξω, σὰ νὰ μὴν ἔχω κανένα μέρος σ' αὐτὸ καὶ νὰ μὴν μπορῶ νὰ τὸ φτάσω ποτέ. Καὶ σ' ἔλα αὐτὰ δὲν ὑπάρχει καμμιά ἐξαψῆ, μὰ μόνο ἕνας καρτερικὸς πόθος, ποῦ εἶναι δίχως χρώμα.

25 τοῦ Γενάρη

Ἡ γυναίκα μου κάθησε σήμερα στὸ πιάνο. Δὲ θέλει βέβαια νὰ τραγουδήσῃ ἀκόμα, ὥστόσο ἄκουσα μουσικὴ στὸ σπίτι μου κ' οἱ ἄλλοτινῆς μελωδίε δώσανε στὸ πνεῦμα μας μιὰ νέα φωτεινότερη διάθεση. Γενικὰ τὸν τελευταῖον καιρὸ τὴν κυρίεψε κάτι νέο, κάτι ποῦ τάζει περισσότερο ἀπὸ τὸ πρωιτητερινό. Ἐύπνησε στὴ ζωὴ καὶ φέρνεταὶ μαζί μας, ὅπως μιὰ φορὰ. Ἦτωσ ὅχι ὀλωσδιόλου τὸ ἴδιο ὅπως μιὰ φορὰ, ὅμως αἰστανόμουνα πὼς ἔρχεταὶ κάθε μέρα πάντα πῶς κοντὰ μας. Κάποτε πιστεύω ἐκεῖνο ποῦ λέει, πὼς δηλαδὴ ἔλα αὐτὸ ἔρχεταὶ ἀπὸ τὸ πὼς γνωρίζει πὼς θὰ πεθάνῃ γλιγγρα καὶ πὼς αὐτὴ ἢ ἐλπὶδα τὴ συκρατεῖ.

(Ἀκολουθεῖ)